

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ STUDII DE POPULAȚIE ȘI ISTORIA MINORITĂȚILOR

SISTEMUL SANITAR ȘI STAREA DE SĂNĂTATE
A LOCUITORILOR JUDEȚULUI SĂLAJ
(1919-1949)

Rezumat

Coordonator de doctorat:
C.S. I dr. Luminița Dumănescu

Doctorand:
Mihaela Ghinea

Cluj-Napoca
2025

CUPRINS

Introducere	5
Capitolul I Cadrul Juridic Sanitar, 1918-1949	25
I.1. Legislația de organizare și funcționare a sistemului medical din Transilvania în timpul Consiliului Dirigent.	25
I.1.1 Organizarea Serviciului Sanitar	27
I.1.2. Personalul medical	30
I.1.3. Prevenție și control	35
I.1.4. Concluzii	40
I.2. Reglementarea sistemului sanitar după anul 1920. Soluțiile legislative în materie de sănătate publică în perioada 1920-1949	42
I.2.1. Unificarea sistemului sanitar. Noi Structuri și Instituții Sanitare	42
I.2.2. Politici de resurse umane	57
I.2.3. Organizarea sectorului farmaceutic	65
I.2.4. Prevenția și controlul îmbolnăvirilor	68
I.2.5. Măsuri de ocrotire a Mamei și copilului	74
I.2.6. Concluzii	75
Capitolul II Personal sanitar superior. Competențe și responsabilități	79
II.1. Medicii sălăjeni în timpul Consiliului Dirigent	79
II.2. Statutul medicilor sălăjeni după Consiliul Dirigent 1920-1949	98
II.2.1. În slujba sănătății publice, de la primele legi de unificare la Dictat, 1920-1940	98
II.2.2. Ocupația maghiară și impactul acesteia asupra carierei medicilor sălăjeni	118
II.2.3. Restaurarea administrației românești. Noile provocări ale anilor 1945-1949	122
II.2.4. Organizații reprezentative ale medicilor și rolul acestora în promovarea intereselor lor	142
II.2.5. Concluzii	146
Capitolul III Starea epidemiologică a populației județului Sălaj, 1919-1949	154
III.1. Mișcarea epidemiilor și bolilor sociale în timpul Consiliului Dirigent	154

III.2. Dinamica bolilor epidemice și sociale în perioada 1920-1939-----	167
III.3. De la Administrația Maghiară la Regimul Comunist. Bolile epidemice și sociale în Sălajul anilor 1940-1949-----	228
III.4. Concluzii-----	249
Capitolul IV Între patimă și morav. Alcoolismul, prostituția și bolile venerice-----	278
IV.1.1. Alcoolismul, genocid tăinuit-----	278
IV.1.2. Concluzii-----	291
IV. 2. Căderea din pudibonderie Prostituția și bolile venerice în Sălajul anilor 1919-1949-----	295
IV.2.1. Prostituția, între acceptări și controverse-----	295
IV.2.2. Moravuri vechi cu reguli noi. Reconfigurarea practicii prostituției după 1930-----	321
IV.2.3. Prostituția în timpul regimului maghiar-----	331
IV.2.4. Drumul spre deznodământ. Prostituția în timpul regimului comunist-----	332
IV.2.5. Concluzii-----	337
Capitolul V Propagandă sanitară-----	343
V.1.1. În numele educației sanitare. Informări și conferințe publice-----	343
V.1.2. Preocupări privind educarea maselor pentru prevenirea mortalității infantile-----	354
V.1.3. Propaganda sanitară în timpul ocupației maghiare-----	361
V.1.4. Propaganda sanitară după Cel de-al II-lea Război Mondial-----	363
V.1.5. Concluzii-----	366
Concluzii-----	373
Referințe Bibliografice -----	396
Anexe-----	402

SISTEMUL SANITAR ȘI STAREA DE SĂNĂTATE A LOCUITORILOR JUDEȚULUI SĂLAJ (1919-1949)

Cuvinte cheie: Serviciul Sanitar, medici, prostituție, alcoolism, boli epidemice, boli sociale propagandă sanitară

Baza documentării acestei teze de doctorat este reprezentată, într-o proporție considerabilă, de surse inedite care aparțin preponderent fondului *Serviciul Sanitar al județului Sălaj*, dar și altor fonduri și colecții păstrate la Serviciul Județean Sălaj al Arhivelor Naționale. Fondul Serviciul Sanitar al județului Sălaj a oferit o largă platformă de documentare pe baza căreia a fost posibilă reconstituirea imaginii sistemului sanitar din Sălaj în perioada 1919-1948. În acest fond se regăsesc informații privind personalul medical, pregătire, competențe etc.; evoluțiile epidemiilor în județ; date despre instituțiile spitalicești din Sălaj și rapoarte ale acestora privind mișcarea bolnavilor din spitale; activitatea de prevenire a răspândirii bolilor; campanii de vaccinare și revaccinare; controlul bolilor sociale (sifilis, tuberculoză etc), monitorizarea prostituției; inspectarea localurilor publice inclusiv școli pentru constatarea situației igienico-sanitare a acestora; măsuri coercitive împotriva celor care încălcau legislația sanitară etc. În egală măsură, monografiile sanitare vin să completeze sursele oferind detalii despre: cadrul geografic: relief, climă, populație; administrație sanitară în anii 1937-1938; salubritate; mortalitate infantilă, mortalitate generală; decese pe cauze; numărul cazurilor de boli contagioase și maladii sociale în perioada 1928-1937.

În plus, pe lângă informațiile documentare extrase din fondul Serviciul Sanitar al Județului Sălaj, cercetarea pentru teza propusă a fost susținută și de studierea altor fonduri arhivistice în care se regăsesc date cu referire la tema tratată după cum urmează: *Prefectura județului Sălaj* cu structurile *Prefect*, *Subprefect* sau *Caziere*; fonduri parohiale, *Colecția Registrelor Parohiale de Stare Civilă*; fonduri școlare; fonduri jandarmerești și ale altor structuri de ordine publică; fonduri judecătorești; fonduri spitalicești; fonduri bancare; fondul *Comitetul Provizoriu* (1949), fondul *Societatea culturală „Sălăjeana” a studenților Sălăjeni din Cluj* (1930-1931), *Colecția personală Ioan Danciu* (1873-1981).

Totodată, au fost cercetate colecții de legi, presă sau lucrări generale cu conținut similar care au permis, nu doar observarea gradului de armonizare al funcționării sistemului sanitar în raport cu legislația sanitară în vigoare dar și paralelismul informațiilor din documentele studiate cu altele enunțate în diferite mijloacele media sau lucrări cu subiecte asemănătoare.

Tema și perioada analizate în această teză au un amplu caracter de noutate aducând în atenție subiecte și surse care nu au făcut obiectul analizei și cercetării altor cercetători până în acest moment, exceptând studiile care tratează tangențial problema ca părți referitoare la monografiile unor localități. În istoriografia existentă nu se identifică niciun studiu care să aibă ca temă tratarea în ansamblu a sistemului medical din Sălaj în segmentul de timp 1919-1949.

În consecință, demersul acestei teme de cercetare este acela de a analiza particularitatea de funcționare a sistemului sanitar din județul Sălaj ca parte integrantă a sistemului medical românesc, dar mai ales implicarea autorităților sanitare în identificarea de soluții menite să amelioreze disfuncțiile cu impact asupra sănătății populației județului.

Din această perspectivă, teza a fost structurată pe cinci capitole care tratează: cadrul legislativ specific; statutul și evoluția profesională și numerică a personalului sanitar superior; analize care reflectă tendințele bolilor epidemice și sociale, impactul alcoolismului și prostituției asupra sănătății publice și propaganda sanitară ca parte a procesului de prevenire a îmbolnăvirilor.

Așadar, **primul capitol** a fost rezervat analizei unora dintre cele mai relevante Legi specifice și adecvarea acestora la nevoile unei societăți, cea românească, confruntată cu provocări majore în ceea ce privea sănătatea publică. Prin urmare, se simțea nevoia unei armonizări a cadrelor legislative cu schimbările politico-administrative, economico-sociale și ideologice ale societății de după Unirea de la 1918. În consecință, funcționarea sistemului sanitar din Transilvania a fost ajustată în baza prevederilor decretului XXI din 1919. Acesta, ilustrând principiile medicinei sociale destinate nediscriminatoriu întregii populații, a reprezentat o compilație care unifica în structura sa mai multe articole ale legislației sanitare anterioare. În ciuda caracterului provizoriu, decretul XXI din 1919 a ținut organizarea domeniului sanitar din Transilvania astfel încât acesta să devină operațional.

Tot acest ansamblu legislativ sanitar a fost completat cu alte acte normative care după stabilirea unificării cadrului legislativ a continuat cu alte legi care reglementau, atât principii administrative ale Serviciilor Sanitare, cât și îmbunătățirea constantă a politicilor de personal, stabilirea unor protocoale funcționale privind prevenția și controlul bolilor epidemice și sociale, funcționarea sectorului farmaceutic și regimul medicamentelor, prevenția și controlul îmbolnăvirilor, ocrotirea mamei și copilului etc.

Cu toate acestea, indiferent de momentul apariției lor, Legile sanitare, au încercat să legitimeze criteriile de funcționare și organizare ale domeniului sanitar prin implementarea unor concepte capabile să regleze evoluția acestui sistem și racordarea lui la principii reformatoare care să-i asigure modernizarea.

În ciuda acestor intenții, schimbările frecvente ale legislației au pus sistemul sanitar în fața unui proces interminabil de adaptare și tranziție care și-a proiectat reflexia în calitatea defectuoasă a serviciilor medicale.

O alt subiect documentat și analizat în cadrul acestei teze, prin intermediul celui **de-al II-lea capitol**, face referire la personalului medical superior și surprinde evoluția acestui corp profesional în diferite etape temporale cuprinse în intervalul 1919-1949.

Prin urmare, evoluția numerică a medicilor, impactul lipsei personalului medical în gestionarea problemelor privind sănătatea publică, măsurile implementate de stat pentru a acoperi lipsa cronică de medici în mediile sociale defavorizate etc. au fost unele dintre subiectele urmărite prin intermediul acestei cercetări. Cu toate că, Reforma administrativă din anul 1925 a determinat creșterea numărului de medici în județul Sălaj, acesta a rămas în continuare insuficient. Prin urmare, subdimensionarea numărului de medici a generat supraaglomerarea activității celor existenți ceea ce a condus la o stare de epuizare care a provocat reacții din partea medicilor manifestate prin dezinteres profesional sau prin migrarea acestora în zona privată.

Totodată, au fost abordate dificultățile cu care medicii s-au confruntat nu doar ca urmare a lipsurilor logistice, dar și a schimbărilor succesive de regimuri politice care au influențat parcursul profesional al acestora. Așadar, a fost evidențiată dinamica evoluției profesionale a medicilor atât în perioada interbelică, cât și în timpul ocupației maghiare de după 30 august 1940 sau după cel de-al Doilea Război Mondial și instaurarea regimului comunist. Medicii au avut de înfruntat diferite procese de epurare, fie etnică, fie ideologică ceea ce a crescut presiunea asupra activității lor, amplificând instabilitatea și insecuritatea acestora. Toate aceste turbulențe au avut impact negativ asupra calității actului medical.

A fost evidențiat și aportul pe care asociațiile profesionale l-au avut în promovarea intereselor medicilor, militând pentru creșterea rolului social și al vizibilității acestora în cadrul comunităților în care își desfășurau activitatea.

Respectând o cronologie similară cu a capitolului referitor la personalul medical superior, **cel de-al III-lea capitol** abordează problema bolilor epidemice și sociale, urmărind dinamica incidenței acestora în diferite perioade, pornind din anii interbelici până în perioada postbelică și instalarea regimului comunist cu reliefarea particularităților fiecărui interval de timp încadrat între anii 1919-1949.

Prin intermediul acestui capitol au fost urmărite tendințele de creștere și descreștere ale manifestărilor diferitelor boli, gestionarea problemelor epidemice cu observarea disfuncțiilor

din sistem care au condus la dificultăți în limitarea consecințelor cauzate de diferite patologii. În egală măsură au fost relevate problemele privind evaluarea defectuoasă a incidenței îmbolnăvirilor prin înaintarea unor raportări contradictorii sau efortul medicilor pentru identificarea de soluții privind controlul și prevenirea îmbolnăvirilor.

De asemenea, a fost evidențiat impactul negativ al lipsei personalului de specialitate, dar și precaritatea infrastructurii și logisticii sanitare în procesul de optimizarea a politicilor publice privind prevenția și controlul bolilor epidemice sau sociale. Circumstanțele determinate de stările de beligeranță sau problemele economice complicate care s-au derulat în perioada 1919-1949 au condus la un amplu proces de pauperizare și au influențat negativ vitalitatea fizică a populației, făcând-o mult mai vulnerabilă din punct de vedere medical. Această stare de lucruri a dus la creșterea riscului de îmbolnăviri mai ales că situația a fost agravată de ignoranța locuitorilor județului Sălaj față de respectarea condițiilor de igienă și accesarea serviciilor medicale profesionale.

Pentru a completa descrierea componentelor privind sănătatea publică și modul în care societatea, factorul decizional și lumea medicală s-au poziționat în raport cu fenomenele alcoolismului și prostituției a fost documentat un **al IV-lea capitol** care abordează aceste teme considerate importante pentru starea medicală și morală a locuitorilor județului.

Analiza fenomenului alcoolismului evidențiază impactul excesului de alcool asupra societății sălăjene în perioada 1919-1949, determinând numeroase tulburări comportamentale și dereglaje medicale în rândul populației. Situația consumului de alcool a devenit profund dăunătoare în contextul în care obiceiul a fost extins în cazul copiilor, căpătând dimensiuni îngrijorătoare și în rândul tinerilor. Aceste aspecte au forțat autoritățile să implementeze unele măsuri reparatorii în ciuda faptului că excesul de alcool a fost tolerant tacit de către stat, această industrie fiind una care contribuia substanțial la visteria acestuia.

Modificările legislative și interzicerea comercializării alcoolului pentru tineri sau animarea funcționării societăților de temperanță ar fi trebuit să contribuie la limitarea consumului de alcool. Cu toate acestea alcoolismul a tins să devină în fenomen problemă în contextul în care prin analizele realizate am demonstrat că băuturile nu erau consumate doar în locuri speciale ci mai ales în gospodării, fiind produse artizanal de către populație.

Din punct de vedere medical, alcoolul a fost unul dintre factorii perturbatorii ai sănătății populației, conducând nu doar la creșterea numerică a mortalității infantile sau a cazurilor de malformații congenitale, dar și la apariția de comorbidități asociate sau la diseminarea necontrolată a unor boli grave cum ar fi tuberculoza sau sifilisul. Pe lângă problemele medicale

alcoolul a influențat masiv și comportamentele sociale care au tins să se agraveze pe fondul consumului în exces al acestuia degenerând în manifestări violente ale consumatorilor.

Având în vedere aceste deformări de comportament, societatea civilă și lumea medicală a încercat să contracareze fenomenul prin luări de poziție mediatizate prin intermediul presei sau prin conferințe publice în care alcoolismul era prezentat drept sursa disfuncțiilor medicale și sociale care vulnerabiliza, nu doar stabilitatea economică a societății ci și vigoare genetică a viitoarelor generații.

Un alt subiect care a generat numeroase controverse în societate a fost prostituția a cărei evoluție a fost analizată încă din perioada care a urmat imediat după încheierea Primului Război Mondial, căutând rădăcinile acestui fenomen tocmai pe parcursul desfășurării acestuia când prostituția a devenit o formă facilă de supraviețuire. Acest sub capitol urmărește traiectoria prostituției în diferite etape de timp cu evidențierea particularităților fiecăreia dintre acestea. Așadar, în cazul perioadei interbelice au fost relevate fluctuațiile numerice ale prostituatelor, apartenența socială a acestora, prezența prostituției clandestine și riscurile acesteia, controlul medical al prostituatelor etc. Totodată am insistat prin intermediul acestui capitol asupra impactului pe care măsurile implementate de Legea sanitară din anul 1930 și normele legislative ulterioare l-au avut asupra evoluției acestui fenomen. Disertația privind parcursul prostituției continuă cu perioada ocupației maghiare de după 30 august 1940 și cea din timpul regimului comunist care prin măsuri, cel puțin discutabile, a destructurat acest fenomen punând punct unui proces evolutiv tumultos.

În ciuda faptului că lumea medicală susținea beneficiile reglementării prostituției, societatea, prin vocea bisericii și nu numai, contesta această practică considerând-o nu doar imorală, dar și sursa primordială a apariției și transmiterii bolilor cu transmitere sexuală. Cu toate că observațiile medicilor formulate în urma acțiunilor de control medical al prostituatelor au dovedit că prostituția legalizată nu reprezenta sursa infectărilor cu boli venerice, autoritățile, impulsionate de opinia generală a societății, au dispus măsuri legislative controversate prin care a fost interzisă existența bordelurilor. Acest lucru a participat la extinderea practicării clandestine a prostituției și la creșterea riscului apariției și extinderii bolilor cu etiologie sexuală. După o etapă destul de complicată pentru practica prostituției, perioada postbelică, sub imperiul deciziilor noului regim a venit la pachet cu introducerea unor măsuri de control care au degenerat în veritabile abuzuri. Astfel, aceste acțiuni au evoluat spre un deznodământ care incrimina practica prostituției și legifera caracterul parazitar al acesteia. În consecință, această

perspectivă reclama purificarea morală a practicantelor înainte de a fi reintegrate în rândurile societății de tip nou.

Cel de-al V-lea capitol își propune să expună rolul propagandei sanitare în educarea maselor în scopul activării interesului acestora pentru prevenirea îmbolnăvirilor. Astfel, medicii dar și presa sau reprezentanții elitelor au dezlănțuit un adevărat desant informațional care avea atât rol educativ cât și de avertizare asupra pericolului pe care îl reprezentau diferite boli pentru sănătatea publică.

În sprijinul diseminării eficiente a informațiilor sanitare au venit mijloacele moderne de informare care reprezentau ele însele o curiozitate pentru populație. Astfel, cinematografia a devenit un aliat al medicilor, iar prin intermediul unor filme tematice, explicate pe îndelete în preambul, au reușit să surprindă audiența determinând o implicare conștientă a acesteia la procesul de prevenire a unor boli.

În afara acestei metode de informare, presa sau conferințele publice au reprezentat alte mijloace de informare a populației care era instruită asupra importanței igienei personale și a salubrității habitatelor, pericolului și metodelor de combatere ale unor boli sociale precum sifilisul sau tuberculoza, alcoolismul și pericolele declanșate de acesta, prevenirea mortalității infantile etc.

Cu toate că subiectele propagate în societate au fost aproximativ aceleași, abordările au fost diferite în funcție de etapa istorică și regimurile politice care s-au succedat de-a lungul perioadei cuprinse între 1919-1949.

Așadar, dacă în anii interbelici informarea publicului ținea în exclusivitate educarea sanitară a populației, în timpul ocupației maghiare, această activitatea girată de un organism special constituit în acest scop, *Crucea Verde*, a căpătat nuanțe naționaliste și discriminatorii. În egală măsură, abordarea tematicilor cu conotații sanitare care au fost răspândite în rândul maselor în numele educării acestora în perioada postbelică căutau, aproape invariabil, incriminarea vechiului regim pentru precaritatea sănătății populației.

Prin urmare, această teză a urmărit să evidențieze eforturile de modernizare și eficientizare a sectorului medical în ciuda practicilor tradiționale de tratament, încă foarte prezente în viața comunităților sălăjene. Cu toate acestea conștientizarea utilității medicinei științifice, a fost doar o chestiune de timp, iar materializarea rolului acesteia, ca alternativă în rezolvarea problemelor medicale complexe, a făcut-o să câștige teren chiar dacă a fost confruntată cu un masiv val de respingere din partea populației.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

Fonduri Arhivistice:

- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Comitetul Provizoriu al județului Sălaj*, 1949 nr. inv. 803.
- S.J.A.N. Sălaj, *Colecția Registre Parohiale de Stare Civilă, 1703-1923*, nr. inv. 816.
- S.J.A.N. Sălaj, *Colecția Personală Ioan Danciu, 1873-1981*, nr. inv. 747.
- S.J.A.N. Sălaj *Fond Banca Națională a României-Sucursala Zalău, 1938-1968*, nr. inv. 413.
- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Judecătoria Mixtă Zalău, (1915-1952)* , nr. inv. 321.
- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Miliția Raională Șimleul-Silvaniei, 1949*, nr. inv.751.
- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Parohia greco-catolică Chendrea, 1901-1947*, nr. inv. 249.
- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Parohia greco-catolică Chilioara, 1863-1954*, nr. inv. 528.
- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Parohia greco-catolică Dragu, 1857-1949*, nr. inv. 534.
- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Parohia greco-catolică Petrindu, 1880-1947*, nr. inv. 542.
- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Parohia Ortodoxă Miluani, 1919-1961*, nr. inv. 520.
- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Postul de jandarmi Crasna, 1945-1949*, nr. inv. 713.
- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Postul de jandarmi Sâg, 1945-1949*. nr. inv. 719.
- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Postul de jandarmi Valcăul de Jos, 1946-1948*, nr. inv. 722.
- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Prefectura Județului Sălaj, 1920-1945*, nr. inv.: 103, 799, 791, 792, 793, 794, 799, 814, 820.
- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Prefectura județului Sălaj. Monografii Sanitare*, nr. inv. 708.
- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Sectorul de Jandarmi Șimleu, 1945-1949*, nr. inv. 686.
- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Serviciul Sanitar al Județului Sălaj, 1877-1948*, nr. fond 593.
- S.J.A.N Sălaj, *Fond Societatea Culturală „Sălăjeana” a studenților sălăjeni din Cluj, 1930-1931*, nr. inv. 383.
- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Spitalul Unificat Zalău, 1948*, nr. inv. 417.
- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Școala Primară Răstoci, 1910-1944*, nr. inv. 671.
- S.J.A.N. Sălaj, *Fond Tribunalul Județului Sălaj-Secția tutelă- adopție, 1947*, nr. fond 4.

Colecții de legi:

Decrete, regulamente, ordonanțe ale Consiliului Dirigent din Transilvania, Cluj, 1929.

Codul General al României. Legi uzuale, vol. IX-X/1919-1920, București, 1920.

Codul General al României. Legi Noui de Unificare/1922-1926, vol. XIII-XIV, București, 1926.

Codul General al României. Legi Noui de Unificare, vol. XV-XVI/1926-1929, București, 1929.

Codul General al României. Legi Noui de Unificare, vol. XVIII, 1930, București, 1931.

Colecția de legi și regulamente, tomul IX, partea I, București, 1932.

Colecția de legi și regulamente, tomul X, partea a II-a, București, 1933.

Colecția de Legi și Regulamente, tomul XI, partea II, A-regulamente 1 ianuarie-31 octomvrie, 1933, București, 1934.

Colecția de legi și regulamente, tomul X, partea I, București, 1934.

Codul General al României. Legi Uzuale/1934, Vol. XXII, București. 1935.

Codul General al României. Legi, Decrete-legi și regulamente/1936, Vol. XXIV, partea a II-a, București, 1937.

Colecțiune de legi și regulamente, tomul XVII, partea I/C-Legi, București, 1939.

Codul General al României. legi uzuale, vol. XXVIII, București, 1941.

Codul General al României. Coduri, Legi, Decrete-Legi și Regulamente, vol. XVIII/1940, București, 1941.

Codul General al României. Coduri, Legi, Decrete-Legi și Regulamente, vol. XXX/1942, partea I, București, 1942.

Colecția de Legi și Regulamente, tomul XXI, București, 1943.

Colecțiune de Legi, Decrete și Regulamente, tomul XXIII, București, 1945.

Colecțiune de Legi și Regulamente, tomul XIII, București, 1946.

Colecțiune de Legi și Regulamente, tomul XXIV/1946, București, 1946.

Colecțiune de Legi și Regulamente, tomul XXV, București, 1947

Colecția de Legi, Decrete și Deciziuni, tomul XXVI/1948, București 1948.

Colecția de Legi, Decrete și Deciziuni, tomul XXVII/1949, București, 1949.

Colecția de Legi, Decrete și Deciziuni, tomul XXVII/A/1949, București, 1949

Colecția Monitoare Oficiale, M.O. 4/1920 București, 1920; nr. 63/1921, București, 1921; nr.184/1922, București, 1022; nr. 84/1926, București, 1926; nr. 164/1934, partea I, București, 1934; nr. 14/1945, București, 1945.

Gazeta Oficială a Județului Sălaj an. I, nr. 1, nr. 23, Zalău 1919; anul II, nr. 8, nr. 14, Zalău, 1920; anul III, nr. 14, Zalău, 1931; anul XXIV, nr. 5, Zalău, 1947.

Repertoriul Analitic al legilor în vigoare, București.

Presă:

Buletin Eugenic și Biopolitic, vol. XVI, nr. 1-12, Cluj, 1945

Calendarul Poporului Român pe anul de la Hristos 1914, anul XII, Budapesta, 1913.

Calendarul Poporului Român anul comun 1917, anul XV, Budapesta, f.a.

Calendarul Asociațiunii, anul VIII, nr. 49, Cluj, 1919.

Deac Victor (editor), *Almanahul „Plugarul” din Ardealul de Nord*, Cluj, 1944.

Familia, an XXVII, nr. 33, Oradea-Mare, 1924.

Gazeta de Duminecă, anul XI, nr. 19, Șimleul Silvaniei, 1930.

Gazeta Sălajului, anul VIII, nr. 4, 5, 13, 15, 31, 36, Zalău, 1937.

Gazeta Sălajului, anul IX, nr. 12, Zalău, 1938.

Georgescu Ioan, Pinteru Traian (editori), *Călindariul Nostru, pe anul 1918*, Nagykomlós, f.a.

Graiul Sălajului, anul III, nr. 13, Zalău, 1949.

Hațieganu Emil (editor), *Calendarul ziarului Tribuna "Tribuna Ardealului"*, Cluj, 1942.

Însemnări sociologice, anul II, nr. 5, Cernăuți, 1936.

Învățătorul, anul III, nr. 17-20, Cluj, 1922.

Lamura, anul II, nr. 12, București, 1921.

Meseșul, anul I, nr. 6, nr. 7-8, nr. 9, nr. 31, nr. 35-36, Zalău, 1925.

Meseșul, anul II, nr. 7, nr. 13, nr. 17, nr. 18 Zalău, 1926.

Meseșul, anul III, nr. 25, Zalău, 1927.

Plugarul, An. I, nr. 11, Șimleul Silvaniei, 1923.

Renașterea, anul VIII, nr. 10, Cluj, 1930.

Sălajul, anul 3, nr. 15, Zalău, 1922.

Sălajul, anul VI, nr. 10, Zalău, 1925.

Sălajul, anul X, nr. 10-11, nr. 39-40, Șimleul -Silvaniei, 1929.

Sălajul Nou, anul I, nr. 16, Șimleul-Silvaniei, 1934.

Școala Noastră, anul I, nr. 1-2, Zalău, 1924.

Școala Noastră, anul III, nr. 7-8, Zalău, 1926.

Școala Noastră, anul XIII, nr. 1, Zalău, 1936.

Școala Noastră, anul XVII, nr. 7; 39-40, Zalău, 1940

Școala Românească. Buletin Oficial al Ministerului, București, 1943.

Simionescu Ioan, *Calendarul Gospodarilor pe anul 1928*, anul 8, Ed. Cartea Românească, București, 1927.

Societatea de Măine, Anul II, nr. 16-17, Cluj, 1925.

Societatea de Măine, anul III, nr. 20, nr. 21-22, 23, nr. 24, nr. 31-32, Cluj, 1926.

Transilvania, anul 59, nr. 4, Sibiu, 1927.

Transilvania, anul 59, nr. 3, Sibiu, 1928.

Transilvania, anul 72, nr. 2, Sibiu, 1941.

Transilvania, anul 73, nr. 5, Sibiu, 1942.

Transilvania, Buletin de Tehnică și Cultură, nr. 1, anul 67, Sibiu, 1936.

Transilvania, Buletin de Tehnică și Cultură, nr. 6, anul 68, Sibiu, 1937.

Transylvanian Review, vol. XX, Supliment, nr. 2:2, Zalău, Tipografia Color Print, 2011.

Unirea, anul XLIV, nr. 10, 51, Blaj, 1934.

Viața Creștină, anul IV, nr. 35, Cluj, 1938.

Viața Creștină, anul V, nr. 23, Cluj, 1939.

Lucrări generale:

- *** *Activitatea științifică a Institutului de Igienă București 1927-1967*, București, 1968.
- *** *Anuarul Medicilor, 1948, București 1948*.
- *** *Istoria Românilor*, vol. VIII, București, 2003.
- *** *Medicina în Familie. Ghid*, București, Editura Teora, 2005.
- *** *Ministerul Sănătății și Asistenței Sociale. Probleme și Realizări în 1938*, București 1939.
- *** *Minerva. Enciclopedia Română*, Cluj, Editura Comitetul de Redacție al Enciclopediei Minerva, 1929.
- *** *Primejdia Alcoolismului și stăvilirea lui prin mijloace practice*, București, Editura Tipografiei „Lupta”, 1928.
- *** *Retrospective Sanitare*, București, 1985.
- *** *Secretele Bucureștilor. Uimitorii escroci bucureșteni și victimele lor faimoase*, vol. XI, București, Ed. Integral, 2017.
- *** *Sovietizarea Nord-Vestului României 1944-1950*, Satu Mare, 1996.
- *** *Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul 1918-1928*, București, Editura Cultura Națională, 1929.
- Baciu, Nicolae, *Agonia României 1944-1948*, București, Editura Vestala, 1997.
- Bârca, Ioan *Spitalul din Șimleu*, Șimleu, Editura Tipografia Victoria, 1931.
- Bârca, Ioan, *Considerațiuni asupra stării sanitare a județului Sălaj 1928-1938*, Șimleu, Editura Tipografia Victoria, 1938.
- Bălan Mircea, *Istoria Beției la Români*, Timișoara, Ed. Eurostampa, 2004.
- Bălan Mircea, *Istoria Prostituției*, Timișoara, Ed. Eurostampa, 2006.
- Bărbulescu Constantin, *România Medicilor*, București, Editura Humanitas, 2015.
- Berca, Constantin, Vincent Babeș, Cornel Soare, *Fața nevăzută a lui Marte*, București, Editura Militară, 1991.
- Berstein Serge, Milza Pierre, *Istoria Europei*, vol. 5, Iași, Ed. Institutul European, 1998.

Bojor Victor, *Învățăături creștinești pentru tinerele fecioare*, Gherla, Ed. Tipografia Aurora, 1927.

Bolovan, Ioan, *Primul Război Mondial și realitățile demografice din Transilvania. Familie, Moralitate și Raporturi de Gen*, Cluj-Napoca, Ed. Școala Ardeleană, 2015.

Bolovan, Ioan, *Transilvania între revoluția de la 1948 și Unirea de la 1918*, Cluj-Napoca, Editura Fundația Culturală Română, 1998.

Braun, Lasse, *Istoria Prostituei din cele mai vechi timpuri și până astăzi*, București, Ed. Orizonturi, 2009.

Cajal Nicolae, Iftimovici Radu, *Din lumea Virusurilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976.

Ciupală, Alin, *Legislația Sanitară în România modernă 1874-1910*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2009.

Cuza A.C., *Lupta contra alcoolismului în România*, Iași, Ed. Tipografia H. Goldner, 1897.

Diamond Jared, *Arme, virusuri și oțel. Soarta societății umane*, București, Editura All, 2019.

Dumănescu, Luminița, *Familia Românească în Comunism*, Cluj, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2012.

Filoti A., *Sfaturi pentru păstrarea sănătății*, București, 1923.

Forsyth Mark, *Scurtă istorie a beției. Cum, de ce, unde și când s-au îmbătat oamenii, din Epoca de Piatră și până în prezent*, București, Ed. Polirom, 2018.

Enciu Nicolae, *Tradiționalism și Modernitate în Basarabia anilor 1918-1940. Populația Basarabiei interbelice-Aspecte demografice*, Chișinău 2013.

Georgescu Ioan, Pintereu Traian, *Căldarul Nostru pe anul 1918*, Torontal, Editura Calea Vieții, 1917.

Ghergariu Leontin, *Zalăul. Schiță monografică*, Zalău, 1926.

Grad Corneliu, Goron E. Doru, *1918/1919. Contribuții Sălăjene la Marea Unire*, Zalău, Editura. Limes, 2000.

Habor, Oana, *Incursiuni pe tărâm medical transilvănean (1876-1914)...*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2015.

Majuru Adrian (coord.), *Prostituția între cuceritori și plătitori*, București, Ed. Paralela 45, 2007.

Meruțiu, Vasile, *Județele din Ardeal și din Maramureș până-n Banat. Evoluție teritorială*, Cluj, Editura Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, 1929.

Mór Petri *Monografia Comitatului Sălaj*, Zalău, 1901-1904.

Paulescu, Nicolae Constantin, *Fiziologie filosofică. Spitalul, Coranul, Talmudul, Cahalul, Franc-Masoneria*, București, 1913.

Pătrașcu Alexandru Toma, *Povestiri despre epidemii și vaccinuri*, București, Editura Humanitas, 2020.

Pop Dănuț, *Cultură și Civilizație în județul Sălaj (1918-1940)*, Zalău, Editura Caiete Silvane, 2000.

Rosetti Dumitru Radu, *Povește către săteni*, București, f.a.

Rotaru Traian, Dumănescu Luminița, Hărăguș Mihaela, *Demografia României în perioada postbelică (1948-2015)*, București, Editura Polirom, 2017

Simion, Aurică, *Dictatul de la Viena*, București, Editura Albatros, 1996.

Spinney, Laura, *Gripa spaniolă din 1918. Pandemia care-a schimbat lumea*, București, Editura Corint, 2020.

Stanciu, Sergiu (Coord.), *Evreii din România 1940-1944*, vol. I, București, Editura Hasefer, 1993.

Stoica Donisie și Lazăr P. Ioan, *Schița Monografică a Sălagiului*, Șimleul-Silvaniei, Tipografia Victoria, 1908.

Tămaș Oana Mihaela, *Între uz și abuz de alcool în România. Sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, Cluj-Napoca, Ed. Academia Română. Centrul de Studii Transilvane, 2015.

Tonny, Judt, *Epoca Postbelică. O istorie a Europei după 1945*, București, Editura Litera, 2019.

Tudorel, Andrei, Vasile, Ghețău *Serii Istorice de date. Populația României 1860-2020*, București, Ed. Institutul Național de Statistică, 1921.

Valleur Marc, Matysiak Jean-Claude, *Patologiile excesului sex, alcool, droguri, jocuri...*, București, Ed. Nemira, 2008.

Vătămanu, Nicolae, Brătescu, Gheorghe, *O istorie a medicinei*, București, Editura Albatros, 1975.

Pagini web:

[https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=116930.](https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=116930)

[http://www.dilemaveche.ro.](http://www.dilemaveche.ro)

[https://www.enciclopediaromână.ro.](https://www.enciclopediaromână.ro)